

Repatrierile	X	X
Subversiunea	1	2
Inițiativa tratativelor	1	2
Nistrul	1	2
Relațiile diplomatice	1	2
TOTAL	5: 1; 3: X = 5	5: 2; 3: X = 10

Octavian Dascăl

Conferința Națională *Comunismul Românesc* (a patra ediție)

Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) și Institutul de Istorie “Nicolae Iorga”, cu sprijinul Fundației Konrad Adenauer (Konrad Adenauer Stiftung) au organizat în zilele de 27 și 28 martie 2014 cea de-a patra ediție a Conferinței Naționale “Comunismul Românesc”. Comunicările au avut loc în sala de conferințe a Institutului de Istorie “Nicolae Iorga”. Proiectul, inițiat în anul 2010, și desfășurat de atunci în luna martie a fiecărui an, are drept scop prezentarea evoluției recente a cercetărilor privind comunismul românesc în context european. Ediția de anul acesta a marcat 25 de ani de la căderea regimului în Europa Centrală și de Est, și a fost dedicată evoluției cercetărilor în aceste două decenii și jumătate. Evenimentul s-a desfășurat pe parcursul a două zile, cuprinzând un număr de șase secțiuni, cu trei sau patru comunicări fiecare, fiind rezervat un timp pentru întrebări și răspunsuri la finalul fiecărei secțiuni.

Conferința a început românește, la ora 9.08, cuvântul de deschidere aparținându-i Ilenei Căzan, Director adjunct al Institutului de Istorie “Nicolae Iorga”. Gazda a lăudat mobilizarea instituțiilor implicate, care au făcut posibilă această a patra ediție prin colaborarea și dialogul între ele. Expunerea a continuat cu importanta precizare că acest proiect vizează cercetarea problemelor comunismului mai ales de către cercetătorii tineri, mai detașați și mai obiectivi. Cuvântul a fost apoi preluat de Dragoș Petrescu, Președinte al Colegiului CNSAS, care a ținut să reliefeze punctele pe care le urmărește acest eveniment: sursele folosite pentru reconstituirea trecutului, înnoirile metodologice și în fine, inovațiile profesionale. Virgiliu Țărău, Vicepreședinte al Colegiului CNSAS, a făcut noi precizări privitoare la scopul acestei inițiative, care este recuperarea poveștilor impresionante și tragice consumate în comunism, prin colaborarea dintre toate instituțiile din România care se ocupă de studierea acestui regim. A urmat Ilinca Iordache, din partea Fundației Konrad Adenauer, care a asigurat audiența de sprijinul fundației pe care o reprezintă, sprijin oferit pentru ca România să-și poată recupera trecutul.

Prima secțiune a avut ca temă *Sursele primare ale comunismului românesc. Arhivele după 25 de ani*, în poziția de moderator găsindu-se Virgiliu Țărău. Seria comunicărilor a fost deschisă de expunerea Directorului Arhivelor Naționale ale României, Ioan Drăgan, numită *Arhivele Naționale, 1989-2014. O vedere din interior*. Așa cum arată și titlul, vorbitorul și-a propus să prezinte activitatea ANR din culisele ei, pentru că o privire de ansamblu echilibrată trebuie să cuprindă această viziune

dublă: din exterior și din interior. Ioan Drăgan s-a referit la instituția pe care o reprezintă ca una esențială în liberalizarea societății, pentru că “nu există democrație fără Arhive”. Au fost puse în discuție apoi două dimensiuni complementare ale activității ANR: ce așteaptă societatea de la instituție și ce așteaptă instituția de la societate. În ceea ce privește prima dimensiune, cererile societății sunt reprezentate fie de către cercetătorii care fac presiuni pentru oferirea de noi documente spre studiere, fie de către persoanele care solicită rezolvarea unor probleme de retrocedare, stare civilă, etc. Instituția Arhivelor este limitată în îndeplinirea acestor cereri de legislația necorespunzătoare și de problemele lipsei de personal și a lipsei tehnologiei moderne. Se ajunge astfel la așteptările Arhivelor de la societate, așteptări ce sunt legate de un buget mai mare de cel de 0,2% din bugetul alocat Ministerului de Interne, o informatizare mai rapidă, o rezolvare a problemei lipsei de personal. Concluzia la care a ajuns Ioan Drăgan este aceea că instituției Arhivelor i se cere mult și i se dă mai nimic. Cu toate acestea, nu există instituție care să fi făcut atât de mult pentru democrație în România, cu atât de puține mijloace.

Cea de-a doua comunicare, intitulată *Serviciul Istoric al Armatei în slujba culturii naționale* a fost susținută de Marian Moșneagu, Comandor dr., de la Serviciul Istoric al Armatei. Expunerea a început cu o prezentare a activității Arhivelor Militare. Fiind datoare să rezolve și solicitările referitoare la drepturile veteranilor și confirmarea stagiului militar, Instituția se confruntă cu o lipsă de personal care face ca multe documente să fie încă neselectate. Referitor la activitatea științifică a Serviciului Istoric al Armatei, Marian Moșneagu a prezentat pe scurt două publicații importante, *Observatorul Militar*, publicat săptămânal, și *Calendarul tradițiilor militare*, periodic unde sunt prezentate episoade din istoria Armatei Române. De asemenea, *Ghidul Arhivelor Militare*, disponibil online, prezintă fondurile disponibile în cadrul arhivelor militare. Vorbitorul a ținut să asigure audiența de faptul că Arhivele Militare nu sunt o instituție închisă, și că este intenția lor aceea de a colabora cu alți parteneri.

Cuvântul i-a revenit apoi Laurei Stancu de la CNSAS, pentru prezentarea *Valurile Dunării. Noi izvoare arhivistice privind operațiunile valutare speciale*, o temă care prezintă un viu interes pentru cercetători, mai ales din cauza posibilei implicări în aceste tranzacții a unor persoane importante în viața publică postdecembristă. Acest interes se va reflecta și în cadrul sesiunii de întrebări. Expunerea a început cu un scurt istoric al relațiilor economice ale României începând cu perioada instaurării comunismului. Ulterior s-a făcut referire la persoana lui Henry Jacobo, celebrul om de afaceri israelit care a acționat ca intermediar în tranzacțiile de natură economică pe care România le făcea cu alte țări. Practic, “marfa” exportată de România erau etnicii germani, evrei, apoi și alte naționalități, vânzându-i la bucată. Responsabilă de aceste schimburi era Întreprinderea de Comerț Exterior *Dunărea*. La început Securitatea a fost reticentă în a accepta valută, și traficul de vieți omenești se făcea pe animale de rasă și utilaje agricole. Abia apoi s-a trecut la liste de prețuri (pe cap de om!) în valută, pentru cei ce aveau posibilitatea norocoasă de a se răscumpăra.

Prima secțiune s-a încheiat nemțește (conform programului), lăsând loc pentru jumătatea de oră de întrebări. Comunicărilor realizate la un nivel profesionist și folosind informații de primă mână, le-a urmat o serie de discuții cel puțin la fel de

interesante. Primul care a luat cuvântul a fost Cristian Vasile de la Institutul "Nicolae Iorga". Dintre întrebările dumnealui, o reținem pe aceea adresată lui Ioan Drăgan, privitoare la problema nepredării arhivelor de către o serie de instituții către Arhivele Naționale ale României. Cercetătorul propunea semnarea unor protocoale cu instituțiile în cauză, pentru permiterea istoricilor să studieze aceste documente ce nu au fost predate. Ioan Drăgan a accentuat faptul că este necesar să se facă presiuni asupra celor care nu au transmis arhivele ce depășesc o vechime de 30 de ani, așa cum prevede legea. Mai mult de atât nu se poate face deocamdată, deoarece cadrul legislativ actual prevede posibilitatea studierii documentelor de arhivă doar într-un cadru organizat, după inventariere și în niște săli de studiu amenajate. Tot lui Ioan Drăgan i-a fost adresată și întrebarea Cristinei Petrescu, de la Facultatea de Științe Politice a Universității București. Problema vizată era aceea dacă în momentul de față mai este necesară o lege cu privire la accesul la arhive. Din răspunsul directorului ANR a reieșit că nu o lege privitoare la acces este necesară, ci una referitoare la statutul arhivelor. Trebuie înlăturată mentalitatea de "arhive de subsol", sau "din pod", și tranziția spre normalizarea statutului ANR. Această idee a fost dezvoltată de Ioan Drăgan în cadrul răspunsului la întrebarea pusă apoi de Viorel Achim, de la Institutul "Nicolae Iorga". Istoricul sonda posibilitatea creării unor instituții acreditate care să se ocupe de cercetarea arhivelor, ceea ce ar permite arhiviștilor să se ocupe doar de activitățile specializate propriu-zise (inventariere, fondare, etc) și le-ar permite astfel să pună la dispoziția publicului un număr mai mare de documente. Răspunsul a fost că se poate optimiza acțiunea personalului de la ANR, au fost începute deja programe cu voluntari care se vor dezvolta în continuare, dar sprijinul din afară trebuie folosit cu precauție în cadrul acestei instituții. Mai important decât rezolvarea acestei probleme ar fi însă punerea arhivelor în subordinea unui minister vizibil și susținut financiar și intrarea în normalitate a ideii de Arhive, ca instituție esențială a statului. Comandorul Marian Moșneagu a fost nevoit să se retragă înainte de începerea sesiunii de întrebări, lucru regretabil, deoarece Cristian Vasile ar fi avut să-i adreseze o întrebare de mare interes pentru audiență, referitoare la Arhivele Militare CC al PCR și modul în care au fost preluate și predate acestea. Dintre întrebările pentru Laura Stancu, s-au remarcat cele extrem de directe adresate de un domn care din păcate nu s-a recomandat. Probabil aflate în mintea multora dintre cei prezenți, punctele asupra cărora s-au cerut lămuriri au fost următoarele: Care a fost rolul lui Dan Voiculescu în afacerea Dunărea și respectiv când se vor desecretiza arhivele militare de la 1989, deoarece acolo s-au comis crime ce nu au fost anchetate. Prima întrebare a produs o reacție vie în sală. Răspunsul din păcate nu a putut să lămurească această problemă. Laura Stancu a precizat că aceste documente nu au început să fie cercetate decât cu un an în urmă, ceea ce nu a permis prelucrarea lor "la filă", pentru a se urmări toate detaliile. Acest lucru va dura, și este posibil ca o eventuală implicare a lui Dan Voiculescu să iasă la suprafață, în cazul în care este vorba în mod real despre o astfel de colaborare, după o cercetare amănunțită și de durată. În ceea ce privește cea de-a doua întrebare, care este adresată repetitiv de cercetătorii români, răspunsul nu a fost oferit de doamna Stancu, ci de către cineva din audiență. Sigur, nu a fost lămurită problema, moderatorului Virgiliu Țărău aparținându-i concluzia că istoricii români au făcut suficient de mult în situația dată și nu e vina lor nerezolvarea acestei dileme. La pauză s-a servit cafea, într-

o atmosferă cordială, oferind prilejul unor conversații mai puțin formale, dar cu siguranță nu mai puțin interesante.

După pauză s-au desfășurat cea de-a doua și cea de-a treia secțiune. Prima dintre acestea a fost moderată de Octavian Roske de la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, reunind patru prezentări sub genericul interogativ *Ideologia puterii sau puterea ideologiei?* Astfel, au luat cuvântul: Mioara Anton (Institutul "Nicolae Iorga") - *Damnație memoriae sau legitimarea prin reabilitare (1968)*, Cristina Deac (Facultatea de Științe Politice Universitatea din București) - *Ideologie și istorie: Dezvoltarea "socialismului științific" în România*, Cosmin Popa (Institutul "Nicolae Iorga") - *Premisele înființării Academiei de Științe Sociale și Politice și Cristian Vasile (Institutul "Nicolae Iorga") - Intelectualii și aparatul ideologic în primul deceniu al regimului Ceaușescu. Surse și teme de cercetare*. Cea de-a treia secțiune intitulată *Discurs istoriografic și realități politice postcomuniste* a fost moderată de de Mioara Anton și a grupat prezentările susținute de Simion Gheorghiu (Institutul "Nicolae Iorga") - *Prăbușirea regimului comunist din România. Factori interni și externi*, Florin Abraham (CNSAS) - *După o generație. Provocări și dileme ale politicilor memoriei în România*, Florian Bichir (CNSAS) - *Biserica și lustrația după 25 de ani* și Ion Bucur (Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989) - *Constituirea partidelor politice în România post-decembristă*.

Vineri, în prima parte a zilei, s-a desfășurat secțiunea a IV-a a Conferinței, sub genericul *Construirea și funcționarea structurilor puterii*. În poziția de moderator s-a aflat de această dată Ioan Stanomir. Dacă au existat și acum probleme de punctualitate, măcar s-a câștigat la capitolul constanță: conferința a început din nou cu 8 minute mai târziu ca în program, la fel ca în ziua precedentă. Vremea a făcut ca audiența să se mobilizeze mai greu, dar sala a ajuns aproape de prezența din ziua trecută, până la pauză. Secțiunea a fost deschisă de Cristina Diac, de la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, cu prezentarea *Diplomației "roșii": Reconfigurarea corpului diplomatic al României, 1948-1952*. Cercetătoarea a început prin a prezenta modul "legal" de acțiune al regimului comunist, în vederea politizării și subordonării diplomației românești. Momentul cheie este legea din 1947, ce permitea numirea ca șefi de misiune a unor persoane din afara corpului diplomatic, deci fără niciun fel de experiență în domeniu. Acest lucru se întâmpla, pentru un număr limitat de locuri și în condiții extraordinare, și înainte de 1945, dar niciodată la un asemenea nivel. A urmat o prezentare istorică a relațiilor externe ale statului în ultimii 150 de ani. În Vechiul Regat diplomația era o castă închisă, monopolizată de elită, dar în interiorul căreia influența politică nu era foarte mare. În perioada interbelică accesul în corpul diplomatic se supune unei ușoare deschideri, dar de asemenea crește și influența politică. În fine, între 1945-1947 se reduce drastic numărul diplomaților, sub pretextul unei reduceri bugetare și a pensionării cadrelor în vârstă. De fapt motivele erau politice. Scade numărul relațiilor diplomatice ale României, se închid ambasade, iar politica externă însemna de multe ori doar o repetare a directivelor Moscovei. Referitor la cadrele intrate în diplomație în perioada 1947-1952, cercetătoarea a detaliat formația lor. Reiese că deși aici au avut acces și muncitori fără niciun fel de pregătire, cel puțin pentru misiunile din străinătate au fost preferați intelectuali – evident, care se remarcaseră ca simpatizanți ai regimului, sau măcar nu se opuseseră

în niciun fel. În concluzie, procesul de reconfigurare a corpului diplomatic al României din această perioadă a dus, pe de o parte, la politizarea funcției, “calitatea” de membru de partid devenind obligatorie, iar pe de alta, la pătrunderea pe posturi de diplomați a unor persoane fără experiență în domeniu.

Următoarea comunicare a fost susținută de Apostolos Patelakis, de la Universitatea din Salonic, care a vorbit despre *România și războiul civil din Grecia, 1946-1949*. Prezentarea a fost o îmbinare reușită între propria biografie și evenimentele istorice la care a luat parte, sau mai bine spus ale căror consecințe le-a suportat cercetătorul. În prima parte, Apostolos Patelakis s-a referit la trecutul său, ca grec născut în România din părinți refugiați în urma războiului civil din Grecia. A urmat o discuție despre relațiile româno-elene, care au fost bune înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, dar compromise de faptul că România a permis trupelor germane să treacă spre Balcani și să ocupe Grecia. La sfârșitul Războiului, cele două țări vor avea trasee diferite: una pe drumul comunizării, cealaltă confruntată cu un război civil între forțele comuniste și cele pro-monarhiste. Paradoxal, tocmai Grecia, țară cu afinități pentru stânga, a rămas în afara blocului socialist. Statele de la est de Cortina de Fier au susținut mișcarea comunistă din Grecia. Cel mai tare s-a implicat Iugoslavia lui Tito, dar și România a trimis alimente, medicamente, îmbrăcăminte, cai. Conflictul Stalin-Tito le este fatal comuniștilor greci, ca și faptul că Moscova decisesse să respecte măcar în parte acordul semnat cu Alianții, neintervenind direct în Grecia. În urma pierderii războiului civil de către forțele socialiste, 58.000 de refugiați greci se îndreaptă spre republicile populare din estul Europei. Dintre aceștia, 11.500 ajung și în România, prilej de tensiuni între cele două țări, deoarece statul elen va privi cu circumspecție forțele socialiste grecești refugiate dincolo de graniță.

Secțiunea a continuat cu prezentarea lui Adrian Cioflâncă, de la CNSAS, intitulată *Jaful de la Banca de Stat, din 1959, și “Banda lui Ioanid” în ancheta Securității*. Cunoscuta temă a fost cercetată pe baza studierii dosarului întocmit de Securitate, și a permis scoaterea în evidență a unor aspecte și interpretări noi ale evenimentului. Se știe că poliția politică a realizat un film numit “Reconstituirea”, unde i-a obligat pe vinovați să-și joace fiecare rolul, pentru a explica modul strălucit în care a fost condusă și rezolvată ancheta. Referindu-se la paralelele film-realitate, cercetătorul a arătat câteva omisiuni intenționate ale Securității, care dau un sens nou jafului de la Banca de Stat.

Astfel, deși în film se insistă pe ideea de furt din rațiuni economice, punând în evidență gențile de bani și suma fabuloasă, acțiunea membrilor bandei, toți evrei, a avut un pronunțat caracter politic. Jefuitorii sunt foști membri ai nomenclaturii comuniste, cel mai cunoscut fiind Alexandru Ioanid, fost șef al Miliției. Cu toții aveau motive personale de revoltă împotriva regimului, iar pe lângă jaf, au fost împărțite manifeste anti-regim în puncte cheie ale Bucureștiului. De asemenea, ideea din film că Securitatea ar fi mers direct la țintă, fără a brusca oameni nevinovați este falsă, întrucât s-au făcut arestări masive și abuzive. Ironic, în cadrul acestei anchete realizate după metodele cunoscute deja ale poliției politice, au fost descoperiți și condamnați vinovați ai altor cazuri mai vechi care nu aveau legătură cu jaful de la Banca de Stat, dar se întâmplase să ajungă printre numărul enorm de arestați. Este cert, avea să menționeze la un moment dat cercetătorul, că Securitatea a fost luată prin surprindere și s-a speriat.

De aceea a acționat impulsiv și brutal. În cazul în care vinovații nu erau prinși, era în joc chiar existența ei ca instituție.

Tot pe direcția anchetelor realizate de regimul comunist, a urmat comunicarea lui Iuliu Crăcană de la CNSAS, *Plastografie și înscenare judiciară într-un proces penal din anii '50*. Cercetătorul a studiat un proces desfășurat în 1954, întocmit unui moșier pe nume Mihai Chiriacescu. Soarta sa era oricum pecetluită dinainte de începerea judecății. Inculpatului i se confiscase pământul cu destul de mult timp în urmă, dar el personal scăpase de anchetă. Acum fusese descoperit de Securitate, și era nevoie de un motiv pentru a-l condamna. Acuzățiile ce i s-au adus au fost acelea că maltratase niște prizonieri de război sovietici, pe care-i luase să-i lucreze pământul. Ei bine, în acest sens, ofițerul Securității a "întocmit" niște declarații ale unui număr de șase țărani. Declarațiile sunt scrise folosind același limbaj și relatează aceleași fapte. Analiza scrisului arată că ele au fost scrise de aceeași mână (a ofițerului de Securitate) dar s-a încercat în mod grosier schimbarea caligrafiei. La proces, moșierul va aduce mai mulți martori ai apărării, dintre care i se cere să se limiteze la un număr de trei. Toți martorii afirmă că prizonierii erau tratați mult mai bine pe moșie decât în lagăr și că erau hrăniți și îmbrăcați corespunzător. Martorii acuzării nu se prezintă la prima ședință. Abia ulterior reușește Securitatea să-i aducă pe trei dintre ei. Fiecare începe spunând că nu retrace nimic din cele spuse anterior referitor la modul în care erau maltratați prizonierii. Apoi continuă spunând că știau cele declarate doar din auzite, că nu văzuseră prizonierii, unul dintre martori chiar lipsise din localitate în timpul petrecerii evenimentelor, iar altul relata cum văzuse prizonierii primind de mâncare ceea ce mânca și stăpânul. În momentul în care a dat sentința, instanța și-a permis să nu ia în considerare nimic din ce au spus martorii apărării și nimic din ce au completat cei ai acuzării. Fostul moșier încearcă să facă recurs, dar nu i se aprobă. Din pedeapsa mai mare, Mihai Chiriacescu nu apucă să ispășească decât trei luni, după care moare la Poarta Albă, bolnav fiind.

De această dată vorbitorii nu au mai reușit să se încadreze exact în timp, și sesiunea de întrebări a ajuns să se prelungească peste pauză, care la rândul ei s-a prelungit. Nivelul foarte înalt și documentarea atentă a prelegerilor scuză însă orice nesincronizare. Cele mai multe întrebări l-au vizat pe Apostolos Patelakis. Una dintre ele se referea la numărul copiilor printre refugiații greci și condițiile în care aceștia au fost aduși în România, dacă a fost în fond o răpire. Istoricul a răspuns că numărul lor ajungea pe la 5.600, iar că deplasarea lor s-a făcut în condiții cât de cât normale, sub atenția unei mame a unuia dintre ei, pentru fiecare 25-30 de copii și beneficiind de îngrijiri medicale. Următoarea întrebare a fost dacă acești refugiați s-au reîntors în Grecia, iar răspunsul a fost afirmativ. Apostolos Pantelakis a afirmat că el însuși s-a repatriat în 1979, dar procesul de integrare în societate a fost destul de complicat și destul de incomplet susținut de statul grec. Adrian Cioflâncă a trebuit să-i răspundă Cristinei Petrescu, la întrebarea dacă oamenii din "banda Ioanid" chiar își închipuiau în mod real că pot să distrugă regimul, printr-un jaf și niște simple manifeste. Acesta a răspuns că inițial grupul a luat în calcul un atentat asupra lui Dej, altul împotriva lui Drăghici, și altul la Ministerul de Externe, înainte să se hotărăscă asupra jafului Băncii. Aveau de asemenea de gând să trimită mesaje în afara țării, să denunțe socialismul în forma lui actuală. Ileana Căzan s-a adresat apoi Cristinei Diac, întrebând-o cum putea

să facă față un muncitor pe un post de diplomat. Răspunsul a fost că în general, regimul avea grijă să înconjoare astfel de oameni cu o serie de consilieri cât de cât pregătiți. După aceasta, întrebările audienței fiind epuizate, la fel ca data trecută, a urmat o pauză de cafea și de discuții, prilej de felicitări și eventual, de împărtășire a unor opinii private.

În a doua parte a zilei s-au desfășurat ultimele două secțiuni ale conferinței, intitulate *Spionaj, propagandă, poliție secretă și Comunism național și internațional*. Prima dintre acestea a fost moderată de Cosmin Popa și a cuprins prezentările ținute de Nicolae Ioniță (CNSAS) - *Încadrarea absolvenților de studii superioare în Securitate, 1960-1968*, Cristina Preutu (Universitatea "Al. I. Cuza" din Iași) - *Propagandă și comunicare politică: Televiziunea ca vector al controlului în România anilor '70*, Liviu Țăranu (CNSAS) - *Fractură și continuitate în evoluția spionajului românesc după defecțiunea generalului Ion Mihai Pacepa (1978)*, și a lui Alin Mureșan (IICMER) - *Destinul unui ofițer de Securitate: maiorul Aurel Ceia*. În fine, ultima secțiune, intitulată *Comunism național și internațional*, a fost moderată de Cristian Vasile, și a grupat comunicările susținute de Claudiu Degeratu (Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului) - *Intervențiile sovietice în Cehoslovacia și Afganistan. O analiză comparativă*, Dalia Báthory (IICMER) - *Regimul penitenciar comunist – anii '80 versus anii '50. 25 de ani de discurs*, și Camelia Runceanu (IICMER) - *Angajarea intelectuală și studiile despre comunism în România*. În secțiunea de încheiere au vorbit Dragoș Petrescu și Mioara Anton, după care participanții la conferință au luat parte la un cocktail.

Drept concluzie se poate afirma hotărât că această ediție a patra a CNRC a fost un eveniment reușit, judecând după calitatea prelegerilor, audiența sporită și nu în mai mică măsură, nivelul înalt la care s-au purtat discuțiile în cadrul secțiunilor de întrebări. Nu putem decât să evidențiem importanța acestui tip de dialog între principalele instituții responsabile de reconstituirea trecutului comunist al societății românești. Orice colaborare în acest sens duce implicit la un progres și trebuie încurajată. Sperăm că se va găsi o cale de rezolvare în cazul problemelor de susținere materială și lipsă de personal, identificate de directorul ANR și de reprezentantul Arhivelor Militare ale României. La fel, sperăm că întrebările la care nu s-au putut oferi răspunsuri clare, în speță cele referitoare la întreprinderea *Dunărea* și arhivele militare de la 1989, vor fi interpretate de către tinerii cercetători în sensul unor provocări pe care au responsabilitatea să le accepte și în cazul cărora să facă lumină.

Cristopher-Teodor Uglea

Copilăria românească: arhivă, memorie, patrimoniu

În data de 10 octombrie 2014, Institutul de Istorie "Nicolae Iorga" a organizat colocviul național *Copilăria românească: arhivă, memorie, patrimoniu*, a treia manifestare de acest gen din ultimii ani, după cum a menționat d-na. Constanța Vintilă-Ghițulescu în deschiderea colocviului.